

# گزارش و معرفی تازه‌های قرآنی (میراث مکتوب قرآنی)

\* کتاب بررسی و نقد دیدگاه‌های مستشرقان درباره نسخ در قرآن کریم

یکی از مسائل علوم قرآنی که از دیرباز تاکنون مورد بحث و مذاقه دانشمندان مسلمان بوده، مسئله نسخ می‌باشد، «نسخ» در آیات قرآن، به دلیل آنکه در عرصه تشریحات قرآن چهره می‌نماید دارای اهمیت و ارزش حیاتی برای دانش «فقه» می‌باشد و چون دانش «اصول فقه» در مورد حجیت ادله فقه بحث می‌کند، در آن حوزه نیز مسئله‌ای سرنوشت‌ساز به شمار می‌رود.

در دانش کلام نیز بحث «نسخ» است که راه‌های اثبات حقایق اسلام و نسخ ادیان کهن را هموار می‌کند. در حوزه تفسیر نیز برداشت‌های مختلف از آیات قرآن در گرو فهم دقیق علم «ناسخ و منسوخ» است. پس بدون این علم، راه استنباط احکام و دسترسی به مقاصد خداوندی در قرآن، امکان نخواهد داشت.

در عین حال برخی از شرق‌شناسان در طول تاریخ از مسئله نسخ، به عنوان حربه‌ای بر ضد دین مبین اسلام استفاده می‌کنند. آنان به علت عدم احاطه کافی بر مفاهیم ناب اسلامی به‌ویژه شیعی، نسخ را دستاویزی برای تحریف قرآن، اثبات آشفتگی و تناقض در آن، جهانی نبودن رسالت پیامبر اکرم (ص) و جاودانه نبودن آن قرار داده‌اند و قرآن را پدیده‌ای مربوط به زمان و مکان پنداشته‌اند. اعتماد به برخی تفاسیر شاذ و غیر مشهور برخی آیات و احادیث و نگرش تاریخی صرف به قرآن نیز، مزید بر علت شده است.

در این تحقیق، ضمن رعایت بی‌طرفی کامل در ارائه دیدگاه‌های شرق‌شناسان و مقایسه و تطبیق آنها با معیارها و تعالیم اسلامی، مخصوصاً مبانی مکتب تشیع، نظر نهایی محقق در مورد رد یا اثبات این دیدگاه‌ها بیان شده است.

در سیر تدوین مطالب در فصل‌های ابتدایی، نخست، مروری کوتاه و اجمالی بر سیر تاریخی اندیشه شرق‌شناسی ارائه و سپس، سیر تحولات و تغییرات آرای شرق‌شناسان در موضوعات اسلام‌شناسی در سده اخیر بررسی می‌گردد.

بررسی تعاریف مختلف نسخ و شرایع ناسخ و منسوخ، تبیین تمایز نسخ و بقاء، حکم نسخ و انواع آن از دیدگاه مسلمانان و اهل کتاب زمینه‌ای برای ورود به بحث نسخ از دیدگاه شرق‌شناسان بوده است.

تلاش بر این بوده تا زمینه‌ها، معنا و پیامدهای نسخ از دیدگاه شرق‌شناسان تا حد امکان با استناد به منابع دست اول مورد واکاوی و بررسی قرار گیرد. از آنجایی که نویسنده در جست و جویهای پرمایه خود از طریق جستارگری رایانه‌ای، مراجعه به کتابخانه‌های مختلف، اینترنت و... پژوهش جامع و مانعی را در این زمینه مشاهده نکرد. ضرورت بررسی و نقد دیدگاه‌های شرق‌شناسان در زمینه نسخ، احساس شد. شرق‌شناسان درباره مسئله نسخ در قرآن، آرا و نظریات مختلفی داشته‌اند؛ بنابراین، مسأله تحقیق، دسته بندی و ارائه این نظریات به همراه نقد و بررسی بی‌طرفانه آنها می‌باشد. سوالات اصلی تحقیق عبارتند از:

۱- زمینه‌های ایجاد اندیشه ناسخ و منسوخ در قرآن کریم از دیدگاه شرق‌شناسان چیست؟  
۲- دیدگاه شرق‌شناسان درباره ناسخ و منسوخ در قرآن و دیگر مسائل اسلامی در سده اخیر دستخوش چه تحولاتی شده و این تحولات ناشی از چیست؟  
فرضیه‌های تحقیق نیز به شرح زیر می‌باشد:

۱- از دیدگاه شرق‌شناسان، توجیه تناقض‌های موجود میان آیات قرآن، اختلاف میان قرآن و سنت، اختلاف میان احکام قرآن و فقه اختلاف فتاوی فقها، زمینه‌های ایجاد اندیشه ناسخ و منسوخ در بین مسلمان بوده است.

۲- در نیمه اول قرن بیستم، شرق‌شناسان، عموماً وحیانی بودن قرآن را نپذیرفته بودند و در نتیجه ناسخ و منسوخ را تصرف بشری در این کلام می‌دانستند در حالی که با گذشت زمان و در نیمه قرن بیستم، با مفروض دانستن وحیانیت قرآن، دیدگاه قبلی متعادل شده است.

روش تحقیق، کتابخانه‌ای از نوع توصیفی و تحلیلی است. نخست با استخراج آراء و نظرات شرق‌شناسان از منابع انگلیسی و مقالات جدید، دیدگاه‌های آنان به‌طور نظامند عرضه شده و سپس ضمن مقایسه با آراء دانشمندان مسلمان به تحلیل و نقد آنها پرداخته شده است.

شایان ذکر است که آقای علی شریفی، در انجام این پژوهش از مساعدت و راهنمایی اساتید محترم، حضرت آیت الله هاشم هاشم زاده هریسی و آقایان دکتر محمود کریمی، دکتر محمد کاظم شاکر و دکتر محمدعلی لسانی فشارکی بهره گرفته است.

رساله جامع علوم انسانی

\* کتاب مبدأ تا معاد در نهج البلاغه  
این کتاب اثر استاد محمد فولادگر نهج البلاغه پژوه توانمندی که تا به حال بالغ بر ده اثر مکتوب مرتبط و ملهم از نهج البلاغه را به زیور طبع آراسته است. این کتاب که به تبیین اصول اعتقادات در کلام امام علی(ع) در نهج البلاغه پرداخته در هشت بخش بوده و با فهرست منابع، ۲۷۹ صفحه می‌باشد. عناوین هشت بخش کتاب به ترتیب عبارتند از: توحید، روش‌های خداشناسی، صفات خداوند، اقسام توحید، عدل الهی، نبوت، امامت و معاد در نهج البلاغه می‌باشد. نویسنده در دیباچه کتاب از قول شریف رضی (ره) آورده است امام امیرالمؤمنین علی(ع) سرچشمه فصاحت و آبشخور و منشأ بلاغت و زادگاه آن بود و نقاب از چهره‌ی سخن برداشت و گوی سبقت را از همه ربود و کسی بدو نرسید. نویسنده کتاب به کیفیت استدلال‌های امام بر اصول اعتقادات در نهج البلاغه پرداخته و براهین و مواضع نیکوی امام را مطرح ساخته است، در بخشی دیگر از دیباچه از قول جرج جرداق نویسنده‌ی مسیحی کتاب [ الصوت

العدالة الانسانية] می نویسد. جاذبه های کلمات امام علی (ع) شوری در من ایجاد کرد که دوست بار نهج البلاغه را مطالعه کردم. کتاب مبدأ تا معاد در نهج البلاغه در قطع وزیری توسط انتشارات بوستان فدک در بهار ۸۷ منتشر شده و حضرت آیت الله العظمی مظاهری بر آن تقریظی نوشته اند.

## مسابقه قرآن خوانی و قرآن پژوهی ۲۸ کوثر

### \* تذکرات

۱. این مسابقه به جهت قرآن شناسی و تفکر بر معارف قرآن کریم است.
۲. مهلت پاسخگویی و ارسال فرم پاسخنامه تا تاریخ ۸۷/۷/۳۰ می باشد.
۳. در صورت عدم ارسال مدارک یا نبود آدرس صحیح محل سکونت جوایز برندگان ارسال نخواهد شد.
۴. آدرس مکاتبه و ارسال پاسخنامه: اصفهان - صندوق پستی ۴۳۴-۸۱۴۶۵ - مؤسسه فصلنامه قرآنی کوثر
۵. به ۳۰ نفر از پاسخ دهندگان که نمره ۲۸ به بالا دریافت کنند هدایای فرهنگی - قرآنی از جمله کمک هزینه سفرهای زیارتی اهداء خواهد شد.

شعبه پژوهش و مطالعات قرآنی

فرم پاسخنامه مسابقه قرآنی شماره ۲۸ کوثر - تابستان و پاییز ۸۷

الف	ب	ج	د	الف	ب	ج	د	الف	ب	ج	د
				۲۱				۱۱			
				۲۲				۱۲			
				۲۳				۱۳			
				۲۴				۱۴			
				۲۵				۱۵			
				۲۶				۱۶			
				۲۷				۱۷			
				۲۸				۱۸			
				۲۹				۱۹			
				۳۰				۲۰			

نام:

نام خانوادگی:

تاریخ تولد:

میزان تحصیلات:

نام شهرستان:

آدرس کامل:

کدپستی:

شماره تلفن:

۱- آیه ۲۸ سوره فاطر به چه موضوعی دلالت دارد؟

- (الف) خوف و خشیت الهی  
(ب) ستایش و نیایش الهی  
(ج) دعا و آموزش خواهی از خداوند  
(د) ارتباط علم و معرفت با خوف و خشیت از خداوند

۲- آیه ۶۰ سوره غافر (مؤمن) به معرفی چه گروهی می‌پردازد؟

- (الف) مترفین گریزان از عبادت خدا  
(ب) مستکبرین گریزان از عبادت خدا  
(ج) منافقین که تظاهر به دعا و نماز می‌کنند.  
(د) مؤمنین که اهل دعا و نماز هستند.

۳- آیه ۱۹ سوره نساء دلالت بر کدامیک از مفاهیم ذیل دارد؟

- (الف) هر چه ما از خداوند می‌خواهیم خیر است  
(ب) هر چه خداوند به ما می‌دهد خیر است  
(ج) هر چه ما به خداوند می‌دهیم خیر است  
(د) هر چه خیر است همان را می‌خواهیم

۴- با توجه به آیات ۹۴ و ۹۵ سوره حجر عملکرد مشرکین در برابر رسول‌الله (ص) چه بود؟

- (الف) فشارهای روحی و روانی و خانوادگی  
(ب) تطمیع و تهدید  
(ج) توطئه همانندسازی و انحراف اذهان  
(د) گزینه الف و ب

۵- آیه ۴ سوره فتح ناظر بر چه مفهومی است؟

- (الف) سنت الهی بر امداد به مؤمنین است  
(ب) سنت الهی بر افزایش ایمان مؤمنین است  
(ج) سنت الهی بر تسکین و آرامش مؤمنین است  
(د) سنت الهی بر هدایت مؤمنین و متقین است

۶- کدام گزینه منطبق با مفهوم آیات ۲ و ۳ سوره قلم است؟

- (الف) به تصور مردم اغلب نوابغ دنیا به نوعی جنون مبتلا هستند  
(ب) انبیاء به جهت علم و عقل خدادای مافوق نوابغ هستند  
(ج) انبیاء به جهت کمال عقل و علم تمدن سازندگی بشری هستند  
(د) گزینه ب و ج

۷- تلاوت و کتاب قرآن کریم:

- (الف) منشأ شکوفایی معنوی و صنعتی بشر بوده است  
(ب) منشأ شکوفایی علمی و تربیتی بشر بوده است  
(ج) پشتوانه‌ی نظام تعلیم و تربیت اسلام بوده است  
(د) گزینه الف، ب و ج

۸- رسول‌الله (ص) برای حفظ و ارتقاء کرامت انسان‌ها از چه روش‌های قرآنی استفاده نمودند؟

- (الف) از طریق گسترش روحیه علم‌آموزی، مجاهدت و کسب تقوا  
(ب) از طریق حمایت از مستضعفان صالح و رفتار نیکو  
(ج) از طریق اصلاح روابط اجتماعی و خانوادگی و رفتار نیکو  
(د) از طریق افزایش معرفت نفس و شناخت آیات الهی

۹- آیات ۲، ۵ و ۱۰ سوره نساء دلالت بر چه موضوعی دارند؟

- (الف) حمایت از ایتم و رعایت حقوق آنها و تأمین راه تعلیم و تربیت آنها  
(ب) حمایت از ایتم و راهنمایی آنها پس از بلوغ  
(ج) حمایت از ایتم با بکارگیری اموال در جهت رشد اقتصادی آنها  
(د) گزینه الف و ج

۱۰- پیام کدام گروه از آیات ذیل ترغیب به کسب فضائل اخلاقی و اجتناب از رذائل است؟

- (الف) آیات ۱ تا ۱۰ سوره نساء و آیات ۹۰ تا ۹۵ سوره نحل  
(ب) آیات ۱۹ تا ۲۲ سوره رعد و آیات ۶۳ تا ۶۸ سوره فرقان  
(ج) آیات ۱۹۰ تا ۱۹۹ سوره اعراف و ۳۳ و ۳۵ سوره فصلت  
(د) آیات ۳۶ تا ۴۷ سوره انفال و ۱۰۳ سوره آل عمران

۱۱- پیام آیه‌ی ۲۸۶ سوره بقره عبارت است از اینکه:

- (الف) سعادت افراد در گرو سرنوشت آنهاست  
(ب) سعادت افراد در گرو تلاش آنهاست  
(ج) براساس تلاش انسان پادشاه می‌گردد  
(د) کسانی که لاهل تلاش و کوشش هستند مورد تقدیر قرار می‌گیرند

۱۲- پیام کدام گروه از آیات ذیل به پاکسازی محیط از افکار و اندیشه‌های جاهلی و خرافاتی نظر دارد؟

- (الف) سوره اعراف آیه ۱۵۷، سوره نحل آیات ۵۸ و ۵۹  
(ب) سوره اسراء آیه ۳۱ و سوره انعام آیه ۱۵۱  
(ج) سوره انفال آیه ۲۵ و سوره بقره آیه ۱۷۰  
(د) گزینه الف، ب و ج